

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 2Cdo/283/2021
Identifikačné číslo spisu: 1021200029
Dátum vydania rozhodnutia: 29.11.2023
Meno a priezvisko: Mgr. Katarína Katková
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2023:1021200029.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu Mgr. O. U., narodeného X. F. XXXX, P., T. Č.. XX, zastúpeného advokátskou kanceláriou JUDr. Michal Krutek, s.r.o., Trnava, Hlavná č. 11, IČO: 47 254 581, proti žalovanému Slovenská republika, v mene ktorej koná Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, Bratislava, Pribinova 2, IČO: 00 151 866, o náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím, o náhradu nemajetkovej ujmy, vedenom na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 52C/164/2014, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 19. mája 2021 sp. zn. 15Co/2/2021, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 19. mája 2021 sp. zn. 15Co/2/2021 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d ě a ľ š i e k o n a n i e .

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava II (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) rozsudkom zo 4. novembra 2015 č.k. 52C/164/2014-174 uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobcovi náhradu škody vo výške 500,- eur spolu s 8,25 % úrokom z omeškania ročne od 29. mája 2014 do zaplataenia, náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 4.000,- eur, náhradu trov právneho zastúpenia vo výške 1.402,74 eur a náhradu iných trov konania vo výške 20,- eur, všetko do troch dní od právoplatnosti rozsudku (prvý výrok) a vo zvyšnej časti žalobu zamietol (druhý výrok).

1.1. Z odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie vyplýva, že žalobca sa žalobou domáhal voči žalovanému náhrady škody vo výške 500,- eur spolu s 9,25 % úrokom z omeškania ročne od 5. mája 2011 do zaplataenia, nemajetkovej ujmy vo výške 60.000,- eur, náhrady na zárobku vo výške 20.000,- eur spolu s úrokom z omeškania vo výške 9 % ročne od 21. februára 2011 do zaplataenia a náhrady trov konania.

1.2. Žalobca žalobu odôvodnil tým, že uznesením vyšetrovateľa Policajného zboru Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, Sekcie kontroly a inšpekcie služby, Odboru inšpekčnej služby, 2. inšpekčného oddelenia z 23. decembra 2010 ČVS: SKIS - 336/IS - 2-V-2010 bolo voči nemu vznesené obvinenie pre

podozrenie z prečinu útoku na verejného činiteľa podľa § 323 ods. 1 písm. a/ Trestného zákona. Uznesením Generálneho prokurátora Slovenskej republiky z 5. mája 2011 č. Pz 6/11-118 bolo uznesenie o vznesení obvinenia podľa § 363 ods. 1 Trestného poriadku voči nemu zrušené. Vzhľadom na to, že žalobca bol od 1. septembra 1987 až do 21. februára 2011 príslušníkom Policajného zboru, malo nezákonné trestné stíhanie vážny dopad na jeho psychiku (musel vyhľadať odbornú pomoc a podrobiť sa liečebnému procesu), na rodinné a osobné pomery žalobcu. Nezákonné trestné stíhanie viedlo k jeho odsudzovaniu zo strany rodinných príslušníkov, priateľov a iných osôb (väčšinou pochádzajúcich z policajného prostredia), pričom došlo k závažnému narušeniu dôstojnosti, vážnosti, k poškodeniu mena žalobcu, občianskej cti s vážnym dopadom na jeho pracovnú kariéru.

1.2.1. Dňa 20. januára 2014 požiadal žalobca o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody a náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej nesprávnym úradným postupom Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, ktoré dňa 19. mája 2014 rozhodlo o nedôvodnosti nárokov žalobcu.

1.3. Súd prvej inštancie vec právne posúdil podľa čl. 46 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), § 27 ods. 2, § 3 ods. 1 písm. a), d), § 3 ods. 2, § 4 ods. 1 písm. b), § 5 ods. 1, § 6 ods. 1, 2, § 15 ods. 1, 2, § 16 ods. 3 veta prvá, § 17 ods. 1, 2, 3, 4, § 18 ods. 1, 2, 3 zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení účinnom v čase vydania nezákonného rozhodnutia (ďalej len „zákon č. 514/2003 Z. z.“).

1.4. Súd prvej inštancie uviedol, že predpokladom vzniku zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím je predovšetkým existencia nezákonného rozhodnutia, t. j. takého rozhodnutia, ktoré je v rozpore s objektívnym právom, ďalej existencia škody a príčinná súvislosť medzi škodou a nezákonným rozhodnutím. Zodpovednosť štátu je podmienená tým, že právoplatné rozhodnutie, ktorým bola škoda spôsobená, bolo zrušené alebo zmenené pre nezákonnosť príslušným orgánom a došlo k využitiu riadnych opravných prostriedkov, smerujúcich proti nezákonnému rozhodnutiu s výnimkou prípadov hodných osobitného zreteľa.

1.5. Podľa názoru súdu prvej inštancie žalobcovi vzniklo pri splnení ďalších zákonných predpokladov podľa zákona č. 514/2003 Z. z. právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným trestným stíhaním na základe nezákonného uznesenia o vznesení obvinenia, ktoré bolo zrušené.

1.6. K náhrade nemajetkovej ujmy súd prvej inštancie uviedol, že žalobca

si v konaní uplatnil aj náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 60 000,- eur.

1.6.1. Súd prvej inštancie poukázal na to, že ak samotné konštatovanie porušenia práva nie je dostatočným zadosťučinením vzhľadom na ujmu spôsobenú nezákonným rozhodnutím, uhrádza sa aj nemajetková ujma v peniazoch, ak nie je možné ju uspokojiť inak.

1.6.2. V posudzovanej veci súd prvej inštancie považoval za nevyhnutné „odčiniť“ ujmu vzniknutú žalobcovi priznaním náhrady nemajetkovej ujmy, pretože nezákonné trestné stíhanie malo vážny dopad na psychiku, rodinné a osobné pomery žalobcu, pričom žalobcovi sa zhoršili vzťahy s manželkou, čo takmer vyústilo do rozvodu manželov. Žalobca trpel nespavosťou a bol nútený navštevovať psychiatrickú ambulanciu, kde mu bola nasadená medikamentózna liečba. Žalobca nebol schopný sa zamestnať nielen pre nepriaznivý psychický stav, ale aj preto, že ho nepovažovali za spoľahlivého, keďže sa voči nemu viedlo trestné stíhanie. Zhoršili sa jeho vzťahy s priateľmi, ktorí ho považovali za „kriminálnika“, prestali sa s ním stretávať, keďže väčšina z nich bola príslušníkmi Policajného zboru, ktorí boli oboznámení s jeho trestným stíhaním.

1.6.3. Súd prvej inštancie poukázal na to, že výšku náhrady nemajetkovej ujmy určil na základe skutkového stavu zisteného z vykonaného dokazovania, najmä výsluchom žalobcu a svedkov.

1.7. Súd prvej inštancie vzhľadom na ujmu žalobcu považoval za dostatočnú náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 4.000,- eur s prihliadnutím na judikatúru súdov v obdobných veciach, preto vo zvyšnej časti náhrady nemajetkovej ujmy súd prvej inštancie žalobu ako nedôvodnú zamietol.

1.8. O trovách konania súd prvej inštancie rozhodol podľa § 142 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku v znení neskorších predpisov.

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej len „odvolací súd“ alebo „krajský súd“) na základe odvolania žalobcu a žalovaného rozsudkom z 12. decembra 2018 č.k. 2Co/82/2016-225 (v poradí prvým rozsudkom) rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku, ktorým uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobcovi náhradu škody v sume 500,- eur spolu s 8,25 % úrokom z omeškania ročne od 29. mája 2014 do

zaplatenia, zmenil tak, že žalovaný je povinný zaplatiť žalobcovi náhradu škody v sume 294,92,- eur spolu s úrokom z omeškania vo výške 5,25 % ročne zo sumy 294,92,- eur od 29. mája 2014 do zaplatenia, všetko do troch dní od právoplatnosti rozsudku a vo zvyšku žalobu zamietol. Ďalej odvolací súd výrok, ktorým súd prvej inštancie uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobcovi náhradu nemajetkovej ujmy v sume 4.000,- eur, zmenil a žalobu zamietol, pričom výrok, ktorým vo zvyšnej časti súd prvej inštancie žalobu zamietol, potvrdil. Zároveň odvolací súd zmenil výrok o náhrade trov konania tak, že žalovanému nepriznáva nárok na náhradu trov konania pred súdom prvej inštancie (I. výrok). Odvolací súd žalovanému nepriznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania (II. výrok).

3. Žalobca podal proti rozsudku odvolacieho súdu z 12. decembra 2018 č.k. 2Co/82/2016-225 dovolanie, pričom Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolačný súd“) uznesením z 27. augusta 2019 sp. zn. 4Cdo/125/2019 rozsudok krajského súdu vo výroku, ktorým zmenil rozsudok súdu prvej inštancie tak, že priznanú náhradu nemajetkovej ujmy v sume 4.000,- eur zamietol a v súvisiacom výroku o trovách konania zrušil a vec mu v tomto rozsahu vrátil na ďalšie konanie.

3.1. Dovolačný súd v odôvodnení rozhodnutia uviedol, že krajský súd dospel k nesprávnemu záveru, že žalobca si nespĺnil svoju základnú povinnosť tvrdenia ohľadne nároku z titulu nemajetkovej ujmy, preto nenašiel žiadnu príčinnú súvislosť medzi existujúcimi rodinnými, sociálnymi a psychickými problémami žalobcu a uznesením o vznesení obvinenia. Ako nezákonné, ale aj protiústavné vyhodnotil i rozhodnutie odvolacieho súdu v dovolaní napadnutej časti, ktorý konštatoval (bez doplnenia akéhokoľvek dokazovania), že žalobca netvrdil a neodôvodnil, že samotné konštatovanie nezákonného rozhodnutia je nedostatočné a že svoje psychické problémy odvodzoval od svojich subjektívnych pocitov z priebehu incidentu s príslušníkmi železničnej polície pred Vianoc roku 2010 a nie od vydania uznesenia o nezákonnom vznesení obvinenia z 23. decembra 2010 (teda tiež pred Vianoc), ale v odôvodnení už nijako nezohľadnil výsluchy ďalších osôb pred súdom prvej inštancie (manželky, bývalých kolegov), či lekárske správy, na posúdenie všetkých kritérií určujúcich rozsah spôsobenej nemajetkovej ujmy v prípade začatia trestného konania, ktoré neskončilo odsudzujúcim rozsudkom.

3.1.1. Za nespĺniteľné dôkazné bremeno (dôkaznú povinnosť) v takej situácii najvyšší súd označil požiadavky odvolacieho súdu na preskúmanie finančného ocenenia nehmotnej ujmy žalobcu, najmä v oblasti osobných, rodinných, pracovných, sociálnych vzťahov, či psychického stavu, pretože nemajetková ujma sa nepreukazuje (porov. 4Cdo/34/2018, bod 4.1.).

3.1.2. Podľa názoru dovolacieho súdu nemajetková ujma vzniká samotným porušením základných práv a slobôd fyzickej osoby nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom. Ide o stav mysle poškodenej osoby, ktorý sa preukazuje empaticky, pravda za predpokladu, že sa sudca bude vedieť aspoň elementárne vcítiť do pozície trestne stíhaného človeka; a to sa sudcom odvolacieho súdu v tomto konaní, žiaľ nepodarilo, lebo aj oni postavili žalobcu do úlohy púheho objektu, kedy sa stáva iba prostriedkom v rukách štátnej moci (orgánov činných v trestnom konaní), ktorý je potom zameniteľný aj so skutočným zločincem, a tak sa musí podrobovať excesívnym úkonom orgánov činných v trestnom konaní, hoci vo výsledku bol nevinný, čiže aj uznesenie o vznesení obvinenia nemalo byť vôbec vydané. Takéto bezprávie voči ľudskej dôstojnosti musí byť v právnom štáte odškodniteľné.

3.2. Dovolačný súd zdôraznil, že škodu treba chápať ako ujmu na chránenom statku, ako je majetok, osoba, alebo iný chránený záujem, pričom najvyššiu mieru ochrany požívajú ľudský život, integrita človeka, ľudská dôstojnosť a sloboda. Každé trestné stíhanie negatívne ovplyvňuje spoločenský, pracovný a osobný život stíhaného, a to bez ohľadu na jeho výsledok, teda aj je spôsobilé bez ďalšieho vyvolať vznik nemajetkovej ujmy najmä v takom prípade, ak sa preukáže, že bolo od začiatku nezákonné; ide o zodpovednosť absolútne objektívnu a za výsledok trestného konania vo veci samej, čím je založená zodpovednosť štátu za škodu obvineného spôsobenú uznesením o vznesení obvinenia.

3.3. Pri odškodňovaní nemajetkovej ujmy za nezákonné trestné stíhanie každej fyzickej osoby sudcom nesvedčí bagatelizovanie závažnosti ujmy priznávaním neprimerane nízkych, resp. žiadnych náhrad; také rozhodovanie treba považovať za obchádzanie zákona i jeho účelu a pôsobí mnohokrát veľmi cynicky, bez citu pre elementárnu spravodlivosť, alebo absencie postupu podľa pravidla, podľa ktorého „nerob druhému to, čo nechceš, aby robili tebe.“

3.4. Za situácie, kedy žalobca nie je schopný presne určiť a preukázať výšku škody spôsobenú nezákonným rozhodnutím, pričom však preukáže a odôvodní, že mu taká škoda vznikla, nemôže

odvolací súd rozhodnúť, že mu preto škoda nebude vôbec priznaná, alebo že medzi protiprávnym konaním žalovaného a vzniknutou škodou nie je príčinná súvislosť. V takejto situácii má určiť výšku vzniknutej škody podľa spravodlivého uváženia a jednotlivých okolností prípadu.

4. Následne krajský súd rozsudkom z 19. mája 2021 č.k. 15Co/2/2021-299 (v poradí druhým rozsudkom) rozsudok súdu prvej inštancie zo 4. novembra 2015 č. k. 52C/164/2014-174 vo výroku, ktorým súd prvej inštancie uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobcovi náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 4.000,- eur zmenil a žalobu zamietol a výrok o náhrade trov konania zmenil tak, že žalovanému nepriznáva nárok na náhradu trov konania pred súdom prvej inštancie (I. výrok). Zároveň odvolací súd žalovanému priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 % (II. výrok) a žalobcovi priznal nárok na náhradu trov dovolacieho konania v rozsahu 100 % (III. výrok).

4.1. Odvolací súd uviedol, že vykonaným dokazovaním pred súdom prvej inštancie a pred odvolacím súdom zostalo nepochybné, že žalobca sa domáhal náhrady nemajetkovej ujmy podľa zákona č. 514/2003 Z. z. na tom skutkovom základe, že uznesením vyšetrovateľa Policajného zboru Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, Sekcie kontroly a inšpekcie služby, Odboru inšpekčnej služby, 2. inšpekčného oddelenia z 23. decembra 2010 ČVS: SKIS - 336/IS-2-V-2010 bolo voči nemu vznesené obvinenie pre podozrenie z prečinu útoku na verejného činiteľa podľa § 323 ods. 1 písm. a/ Trestného zákona.

4.1.1. Uznesením Generálneho prokurátora Slovenskej republiky z 5. mája 2011 č. k. Pz 6/11 - 118 bolo uznesenie o vznesení obvinenia podľa § 363 ods. 1 Trestného poriadku voči žalobcovi zrušené, nakoľko uznesením prokurátora Vojenskej obvodnej prokuratúry Bratislava z 15. februára 2011 sp. zn. OPv 25/2010 a v konaní, ktoré mu predchádzalo, bol porušený zákon v neprospech obvineného býv. kpt. PZ Mgr. O. U. (žalobcu), pričom vyšetrovatelke prikázal, aby o veci znova konala a rozhodla.

4.1.2. Následne bolo trestné stíhanie zastavené uznesením vyšetrovateľa Policajného zboru Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, Sekcie kontroly a inšpekčnej služby, Odboru inšpekčnej služby, 2. inšpekčného oddelenia z 23. augusta 2012 ČVS: SKIS - 366/IS - 2 - V-2010, keďže skutok kladený žalobcovi za vinu nebol trestným činom a nebol dôvod na postúpenie veci.

4.1.3. Z vykonaného dokazovania vyplynulo, že minister vnútra Slovenskej republiky personálnym rozkazom zo 16. februára 2011 č. 55 žalobcu prepustil zo služobného pomeru príslušníka Policajného zboru podľa § 192 ods. 1 písm. e/ zákona č. 73/1998 Z. z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície v znení neskorších predpisov, a to pre zvlášť hrubé porušenie služobnej prisahy, keďže potom ako požil alkoholické nápoje na mieste verejnosti prístupnom, fyzicky napadol iné osoby a opakovane neuposlúchol výzvu policajta, v styku s občanmi sa nesprával v súlade s pravidlami slušného správania a na verejnosti nedodrжал zásady občianskeho spoluzitia.

4.1.4. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky rozhodnutím z 10. júna 2011 č. SLV - PS - PK - 82/2011 zamietlo rozklad žalobcu, ktorým sa domáhal zrušenia rozhodnutia zo 16. februára 2011 č. 55 a personálny rozklad ministra spravodlivosti Slovenskej republiky zo 16. februára 2011 č. 55, potvrdilo.

4.1.6. Krajský súd v Bratislave rozsudkom z 24. mája 2013 č. k. 4 S 140/2011-96 zamietol žalobu žalobcu o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky z 10. júna 2011 č. SLV-PS-PK-82/2011 v spojení s Personálnym rozkazom ministra vnútra Slovenskej republiky zo 16. februára 2011 č. 55. Rozsudok Krajského súdu v Bratislave bol potvrdený rozsudkom najvyššieho súdu z 28. mája 2015 sp. zn. 7Sžo/9/2013.

4.1.7. Sťažnosť žalobcu na porušenie jeho základného práva na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v dôsledku spôsobu vybavenia jeho trestného oznámenia na zasahujúcich policajtov pre podozrenie z trestných činov krivého obvinenia a krivej prisahy, keď základom bolo vznesené obvinenie voči žalobcovi uznesením z 23. decembra 2010, Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením z 25. februára 2015 č. k. II. ÚS 121/2015-15 odmietol.

4.2. Podľa názoru odvolacieho súdu prvoinstančný súd nesprávne vyhodnotil splnenie kritérií žalobcom vyplývajúcich z ustanovenia § 17 ods. 3 zákona č. 514/2003 Z. z., keď žalobcovi priznal nemajetkovú ujmu vo výške 4.000,- eur z dôvodu, že nezákonné trestné stíhanie malo vážny dopad na jeho psychiku, rodinné a osobné pomery, nakoľko súd prvej inštancie nevzal do úvahy pri rozhodovaní o náhrade nemajetkovej ujmy okolnosti, za ktorých k ujme došlo, a to samotné správanie žalobcu (pod vplyvom alkoholu), ktorý sa dopustil predmetného incidentu ako príslušník Policajného zboru, t.j. ako verejne

činná osoba, ktorá musí zniesť väčšiu mieru kritiky ako osoba neverejne činná.

4.2.1. Odvolací súd poukázal na to, že príslušník Policajného zboru musí aj mimo služby, okrem dodržiavania zákonov, rešpektovať ľudské práva a slobody, dodržiavať etický kódex príslušníka Policajného zboru a zásady občianskeho spolužitia. Uvedeným sa žalobca neriadil, nakoľko jeho konanie voči príslušníkom Železničnej polície dňa 22. decembra 2010 vyústilo do trestného stíhania, ktoré síce bolo zrušené, avšak bolo dôvodom na jeho prepustenie zo služobného pomeru (pre porušenie služobnej prísahy zvlášť hrubým spôsobom a jeho ponechanie v služobnom pomere príslušníka Policajného zboru by bolo na ujmu dôležitých záujmov štátnej služby). Žalobca neuspel so svojou žalobou o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia ministerstva vnútra Slovenskej republiky, ktorým bol zamietnutý rozklad proti prvostupňovému správne rozhodnutiu a bol potvrdený personálny rozkaz ministra vnútra Slovenskej republiky, podľa ktorého bol žalobca prepustený zo služobného pomeru. Rovnako nebol žalobca úspešný ani v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky (konanie vedené pod sp. zn. II. ÚS 121/2015).

4.2.2. Vzhľadom na uvedené mal odvolací súd za to, že v danom prípade nie je možné žalobcovi náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch priznať z dôvodu jeho správania sa, ako aj z dôvodu, že žalobca uvádzal len veľmi všeobecné dôvody (dlhoročný člen Policajného zboru, takmer rok bol narušený vzťah s manželkou, deťom sa zhoršil prospech v škole, že mal psychické problémy) pre priznanie nemajetkovej ujmy, pričom netvrdil a neodôvodnil, že samotné konštatovanie nezákonného rozhodnutia je nedostatočné vo vzťahu k dĺžke trestného stíhania.

4.2.3. Odvolací súd poukázal na to, že o skutku, pre ktorý bol žalobca prepustený zo služobného pomeru príslušníka Policajného zboru, sa dozvedeli kolegovia v Košickom kraji (nie v celej republike, nie široká verejnosť) a vzťahy s manželkou cca po roku zostali usporiadané, pričom manželka je naďalej príslušníčkou Policajného zboru. Taktiež žalobca netvrdil a neodôvodnil, aký prospech mali deti v škole pred 23. decembrom 2010 a po tomto období.

4.2.4. Žalobca navštívil prvýkrát psychiatrickú ambulanciu dňa 28. decembra 2010, t. j. ešte pred prevzatím uznesenia o vznesení obvinenia, k čomu došlo dňa 15. januára 2011. Svoje psychické problémy žalobca odvodzoval od svojich subjektívnych pocitov z priebehu incidentu s príslušníkmi Železničnej polície pred Vianoc, nie od vydania uznesenia o vznesení obvinenia. Po doručení uznesenia o vznesení obvinenia žalobca navštívil psychiatra len trikrát, z toho prvýkrát až rok po vydaní uznesenia o vznesení obvinenia a ďalej dva roky po vydaní predmetného uznesenia, keď už uznesenie bolo zrušené.

4.2.5. Odvolací súd mal za to, že žalobca si sám svojím správaním privodil následky, ktoré mu vznikli v súvislosti incidentom z 22. decembra 2010, preto žalobcovi nebolo možné priznať náhradu nemajetkovej ujmy.

4.3. Dovolací súd v zrušujúcom uznesení vytkol odvolaciemu súdu, že pri rozhodovaní o nároku žalobcu na náhradu nemajetkovej ujmy nebol dostatočne empatický. K uvedenému odvolací súd uviedol, že zákon č. 514/2003 Z. z. v ustanovení § 17 ods. 3 uvádza kritéria, z ktorých súd vychádza pri priznaní náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch. Aj keď súd môže prihliadnúť ešte na ďalšie kritéria pri priznaní náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch, musí sa riadiť uvedeným zákonom a nie empatiou.

4.4. Odvolací súd podľa § 388 Civilného sporového poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“) zmenil rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku, ktorým priznal žalobcovi náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 4.000,- eur tak, že žalobu v tejto časti zamietol, keďže považoval samotné konštatovanie porušenia práva za dostatočné zadostučinenie s prihliadnutím na to, že žalobcovi bola priznaná náhrada škody spôsobená nezákonným rozhodnutím.

4.5. Odvolací súd zmenil rozsudok súdu prvej inštancie aj vo výroku trovách konania, nakoľko úspech v konaní pred súdom prvej inštancie mal v prevažnej časti žalovaný, takže má nárok na náhradu trov konania pred súdom prvej inštancie (§ 255 ods. 2, § 262 ods. 1 CSP). Keďže žalovaný nárok na náhradu trov konania nežiadal priznať, odvolací súd mu nárok na náhradu trov konania nepriznal.

4.5.1. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania odvolací súd rozhodol podľa § 396 ods. 1, § 255 ods. 1 v spojení s § 262 ods. 1 CSP. Žalovanému, ktorý mal v odvolacom konaní plný úspech, priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %.

4.5.2. Vzhľadom k tomu, že žalobca bol úspešný v dovolacom konaní, odvolací súd mu priznal podľa § 453 ods. 1, § 396 ods. 1, § 255 ods. 1 v spojení s § 262 ods. 1 CSP nárok na náhradu trov dovolacieho konania v rozsahu 100 %. O výške náhrady trov konania rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa konanie končí, samostatným uznesením, ktoré vydá súdny úradník (§ 262 ods.

2 CSP).

5. Proti rozsudku krajského súdu z 19. mája 2021 č. k. 15Co/2/2021-299 podal žalobca (ďalej len „dovolateľ“ resp. „žalobca“) dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzoval z ustanovenia § 420 písm. f) CSP a z ustanovenia § 421 písm. a), b), c) CSP.

5.1. Uvedol, že stanovisko odvolacieho súdu ohľadom „väčšej miery kritiky“ voči jeho osobe z dôvodu, že bol príslušníkom PZ SR, považuje za nedôvodné. Uvedený právny názor odvolací súd neuviedol v predbežnom právnom posúdení veci a s týmto stanoviskom sa oboznámil až pri vyhlásení rozsudku.

5.1.1. Podľa jeho názoru „väčšia miera kritiky“ zahŕňa akceptovanie medializovania nezákonného správania policajta počas služby, prípadne určité formy verejného tlaku pri nezákonnom postupe verejných činiteľov v rámci výkonu ich služby, nie však jeho nezákonné trestné stíhanie.

5.2. Poukázal, že odvolací súd odignoroval právny názor najvyššieho súdu v uznesení z 27. septembra 2019 sp. zn. 4Co/125/2019.

5.2.1. Napriek celkom jasnému právnomu názoru najvyššieho súdu vyjadreného v uznesení, odvolací súd sa naďalej pridržiaval tvrdení, že ujma, ktorá mu bola spôsobená, je veľmi všeobecná a nepreukázaná. Aj napriek tomu, že odvolaciemu súdu nepredložil žiadne nové dôkazy a neoznámil nové skutočnosti, mal sa odvolací súd riadiť právnym názorom najvyššieho súdu a nemal jeho nárok zamietnuť.

5.3. Považoval za absolútne neprípustné, aby odvolací súd svojvoľne označil tvrdenie najvyššieho súdu v uznesení za „osobné stanoviská sudcov,“ ktoré nie sú podľa názoru odvolacieho súdu právnym názorom, tak ako to uviedol senát odvolacieho súdu dňa 20. mája 2021 pri vyhlásení rozsudku.

5.4. Zdôraznil, že v posudzovanej veci sa jednalo o nezákonné trestné stíhanie, ktoré bolo uzneseniami Generálnej prokuratúry SR a Vojenskej obvodnej prokuratúry Bratislava zastavené. Už len samotné trestné stíhanie a vznesenie obvinenia mu spôsobilo ujmu na jeho právach, načo poukázal aj dovolací súd.

5.5. Mal za to, že odvolací súd sa dostatočne nezaoberal s mierou zásahu do jeho súkromného a pracovného života z dôvodu nezákonného trestného stíhania voči jeho osobe. Ním uvedené dôvody dostatočne preukazujú závažný zásah do jeho rodinného života, psychického a fyzického zdravia, nakoľko musel vyhľadať odbornú pomoc a navštíviť psychiatra.

5.5.1. To, že navštívil psychiatra pred dorúčením uznesenia o vznesení obvinenia je absolútne irelevantné a odvolací súd na tieto skutočnosti poukazuje iba účelovo, bez reflektovania širších súvislostí trestného stíhania.

5.5.2. Už v čase začatia trestného stíhania vedel, že jeho kolegovia sa o jeho trestnom stíhaní dozvedeli a taktiež sa obával, či mu nebude vznesené obvinenie v trestnom konaní (čo sa nakoniec aj stalo). Nemožno akceptovať názor, že osoba, voči ktorej je vedené trestné stíhanie, je úplne v pokoji až do momentu doručenia o vznesení obvinenia. V predmetnej veci bol voči nemu vykonaný razantný zákrok príslušníkov Policajného zboru SR, preto nemožno dospieť k názoru, že navštívil psychiatra iba zo subjektívnych dôvodov, resp. iba z dôvodu zákroku príslušníkov Policajného zboru SR.

5.5.3. Poukázal na to, že bol príslušníkom Policajného zboru SR od 1. septembra 1987 do 21. februára 2011. Ako príslušník Policajného zboru SR s kapitánskou hodnosťou na Okresnom riaditeľstve PZ Košice bol nezákonne trestne stíhaný a zároveň prepustený zo služobného pomeru. Z vykonaného dokazovania na súde prvej inštancie (najmä z výsluchov svedkov) vyplynulo, že väčšina jeho známych a priateľov boli členmi Policajného zboru SR. Podľa jeho názoru je potrebné rozlišovať medzi následkami nezákonného obvinenia u bežnej civilnej osoby a medzi dlhoročným členom Policajného zboru SR.

5.5.4. Vznesenie obvinenia voči jeho osobe bolo predmetom pracovnej porady a obežníka, v ktorom bol označený spôsobom dostatočným na jeho identifikovanie. Vznesenie obvinenia nebolo len vecou príslušného útvaru PZ, ktorý daný skutok šetril, ale bolo verejne prezentované v rámci celého pracovného kolektívu, v ktorom on pracoval a taktiež pred príslušníkmi PZ v Košickom kraji. Podľa jeho názoru uvedená skutočnosť dostatočne preukazuje zásah do jeho pracovného a rodinného života.

5.6. Počas celého súdneho konania poukazoval na to, že len samotná existencia trestného stíhania voči jeho osobe pre podozrenie zo spáchania trestného činu bola nezákonná a všetky dôkazy nasvedčovali tomu, že skutok, ktorý spáchal, nie je trestným činom. Podotkol, že dovolací súd v uznesení konštatoval, že samotné vedenie nezákonného trestného stíhania voči konkrétnej osobe, je zásahom do súkromia osoby.

5.7. Uvedol, že bol pred najbližšími kolegami, priateľmi a manželkou vykreslený ako osoba, voči ktorej bolo vznesené obvinenie, čo malo za následok pretrhnutie priateľských a pracovných vzťahov a naštrbenie rodinného spolužitia a súkromných vzťahov.

5.8. On dostatočne preukázal v konaní negatívny dopad vydania nezákonného uznesenia na jeho psychické zdravie, osobný a profesionálny život.

5.9. Taktiež nie je zrejmé, z akého dôvodu odvolací súd priznal trovy odvolacieho konania žalovanému, ktorý je štátnym orgánom a nebol v konaní zastúpený advokátom, preto mu žiadne trovy právneho zastúpenia nevznikli.

5.10. Vzhľadom na uvedené navrhol rozsudok odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

6. Žalovaný vo vyjadrení k dovolaniu žalobcu uviedol, že žalobca v dovolaní opätovne uvádza skutkové okolnosti, resp. svoje tvrdenia z konania pred súdom prvej inštancie, prípadne odvolacím súdom, ktorými sa žalobca snažil preukázať dôvodnosť nároku na náhradu nemajetkovej ujmy.

6.1. Podľa jeho názoru je dovolanie nedôvodné, pričom sa stotožnil s rozsudkom odvolacieho súdu, ktorý sa v dostatočnom rozsahu zaoberal s nárokom žalobcu na náhradu nemajetkovej ujmy, ktorého nepriznanie odvolací súd dostatočne a jasne v rozsudku odôvodnil.

6.2. Odvolací súd sa s právnym názorom najvyššieho súdu dostatočne jasne a právne vysporiadal (viď body 14.1 až 17. odôvodnenia rozsudku).

6.3. Podotkol, že pri posudzovaní nároku na náhradu nemajetkovej ujmy je potrebné vychádzať z dvoch skutočností. Prvou skutočnosťou je samotný vznik nemajetkovej ujmy. Je nepochybné, že v súvislosti s nezákonným rozhodnutím, resp. nesprávnym úradným postupom orgánu verejnej moci môže poškodenému vzniknúť nemajetková ujma, ktorú je potrebné preukázať. Žalobcu nezaťažuje len povinnosť tvrdenia, ale aj dôkazné bremeno. Podľa jeho názoru žalobca v posudzovanej veci nepreukázal ani skutočnosť, že by mu v súvislosti s nezákonným rozhodnutím vznikla nemajetková ujma.

6.3.1. Druhou skutočnosťou je skutočnosť určenia, či samotné konštatovanie porušenia práva nie je dostatočným zadosťučinením poškodenému a ak nie, tak až následne pri určovaní výšky náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch je potrebné vziať do úvahy znenie § 17 ods. 3 zákona č. 514/2003 Z. z..

6.4. Výšku nemajetkovej ujmy žalobca určil priamo v žalobe (60 000,- eur), ktorá bola od počiatku v rozpore s § 17 ods. 4 zákona č. 514/2003 Z. z..

6.5. Podľa jeho názoru počas celého súdneho konania bolo zrejmé, že nie sú splnené podmienky na priznanie nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch žalobcovi podľa § 17 ods. 3 zákona č. 514/2003 Z. z..

6.6. Ohľadne trov odvolacieho konania poukázal na to, že bol v odvolacom konaní úspešný, preto nevidí dôvod, prečo by mu nemal byť priznaný nárok na náhradu trov odvolacieho konania v zmysle zásady úspechu v spore, keďže žalobca a on v civilnom procese disponujú rovnakými procesnými právami a je úplne irelevantné, či bol, alebo nebol v konaní zastúpený advokátom.

6.7. Uvedol, že z dovolania žalobcu nevyplýva, v čom mal spočívať nesprávny úradný postup odvolacieho súdu v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP, pričom žalobca zmysle dovolacieho dôvodu podľa § 421 písm. a), c) nepredložil žiadne rozhodnutia najvyššieho súdu. V súvislosti s dovolacím dôvodom podľa § 421 písm. b) CSP podotkol, že v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu už bola riešená otázka nemajetkovej ujmy v súvislosti s nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci, ktorej náhrady sa možno domáhať podľa zákona č. 514/2003 Z. z..

6.8. Vzhľadom na uvedené navrhol dovolanie žalobcu odmietnuť, alebo zamietnuť.

7. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania a bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je prípustné a aj dôvodné, a preto rozsudok odvolacieho súdu zrušil (§ 449 ods. 1, 2 CSP) a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

8. Z dovolacích námietok žalobcu vyplýva, že žalobca namieta postup odvolacieho súdu, ktorý v posudzovanej veci nerešpektoval právny názor dovolacieho súdu vysloveného v zrušujúcom uznesení

najvyššieho súdu z 27. septembra 2019 sp. zn. 4Co/125/2019 a nedostatok riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia odvolacieho súdu.

9. Z ustanovenia § 420 písm. f) CSP vyplýva, že dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 1 CSP).

10. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f) CSP, sú: a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia, a to v takej miere (intenzite), v dôsledku ktorej došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

10.1. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na neustrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce súdne konanie.

10.2. Pod porušením práva na spravodlivý proces treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktoré (porušenie) tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutia spravodlivosti).

11. K tomuto dôvodu prípustnosti dovolania treba uviesť, že ustálená judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) uvádza, že súdy musia v rozsudkoch jasne a zrozumiteľne uviesť dôvody, na ktorých založili svoje rozhodnutia, že súdy sa musia zaoberať najdôležitejšími argumentami vznesenými stranami sporu a uviesť dôvody pre prijatie alebo odmietnutie týchto argumentov, a že nedodržanie týchto požiadaviek je nezlučiteľné s ideou práva na spravodlivý proces (pozri napr. Garcia Ruiz v. Španielsko, Vetrenko v. Moldavsko, Kraska v. Švajčiarsko).

12. Rovnako podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia ako súčasť základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) vyžaduje, aby sa súd jasným, právne korektným a zrozumiteľným spôsobom vyrovnal so všetkými skutkovými a právnymi skutočnosťami, ktoré sú pre jeho rozhodnutie vo veci podstatné a právne významné (IV. ÚS 14/07). Povinnosťou všeobecného súdu je uviesť v rozhodnutí dostatočné a relevantné dôvody, na ktorých svoje rozhodnutie založil. Dostatočnosť a relevantnosť týchto dôvodov sa musí týkať tak skutkovej, ako i právnej stránky rozhodnutia (napr. III. ÚS 107/07). V prípade, keď právne závery súdu z vykonaných skutkových zistení v žiadnej možnej interpretácii odôvodnenia súdneho rozhodnutia nevyplývajú, treba takéto rozhodnutie považovať za rozporné s čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd (I. ÚS 243/07). Súd by mal byť preto vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení koherentný, t. j. jeho rozhodnutie musí byť konzistentné a jeho argumenty musia podporiť príslušný záver. Súčasne musí dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť, teda inými slovami na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé (I. ÚS 243/07, I. ÚS 155/07, I. ÚS 402/08).

13. Aj najvyšší súd už v minulosti vo viacerých svojich rozhodnutiach, práve pod vplyvom judikatúry ESLP a ústavného súdu, zaujal stanovisko, že medzi práva strany civilného procesu na zabezpečenie

spravodlivej ochrany jeho práv a právom chránených záujmov patrí nepochybne aj právo na spravodlivý proces, a že za porušenie tohto práva treba považovať aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia. Povinnosť súdu rozhodnutie náležite odôvodniť je totiž odrazom práva strany sporu na dostatočné a presvedčivé odôvodnenie spôsobu rozhodnutia súdu, ktorý sa zaoberá so všetkými právne relevantnými dôvodmi uplatnenej žaloby, ako aj so špecifickými námietkami strany sporu. Porušením uvedeného práva strany sporu na jednej strane a povinnosti súdu na strane druhej sa strane sporu (okrem upretia práva dozvedieť sa o príčinách rozhodnutia práve zvoleným spôsobom) odníma možnosť náležite skutkovo, aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci využitia prípadných riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov. Ak nedostatok riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia je porušením práva na spravodlivé súdne konanie, táto vada zakladá i prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP.

14. I v konaní na odvolacom súde treba dôsledne trvať na požiadavke úplnosti, výstižnosti a presvedčivosti odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu.

15. Z ustanovenia § 387 ods. 3 CSP vyplýva, že odvolací súd sa v odôvodnení rozhodnutia musí zaoberať aj podstatnými vyjadreniami strán prednesenými v konaní na súde prvej inštancie, ak sa s nimi v odôvodnení rozhodnutia nevysporiadal súd prvej inštancie. Odvolací súd sa musí v odôvodnení vysporiadať s podstatnými tvrdeniami uvedenými v odvolaní.

16. Podľa § 455 CSP ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu.

17. Zo znenia § 455 CSP vyplýva, že dovolací súd je nielen oprávnený, ale aj povinný vysloviť záväzný právny názor, ktorý prijal po tom, ako zrušil napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu. Inak by jeho rozhodnutie nemalo žiaden zmysel, najmä so zreteľom na to, že zrušujúce rozhodnutie dovolacieho súdu znamená nesúhlas so skutkovými a právnymi závermi nižších súdov. Ak by dovolací súd nevyslovil žiaden záväzný právny názor, potom by sa otvorila otázka, z akých dôvodov došlo k zrušeniu.

18. Podľa konštantnej judikatúry najvyššieho súdu (napríklad rozsudok sp. zn. 2Cdo/104/01), ak dôjde k zrušeniu napadnutého rozhodnutia, súd, ktorého rozhodnutie bolo zrušené, koná vo veci ďalej. Pritom je právny názor súdu, ktorý rozhodoval o dovolaní, záväzný (§ 455 CSP). Nižší súd je teda viazaný názorom dovolacieho súdu tak pri posudzovaní otázok hmotného práva, ako aj pri aplikácii procesných predpisov. Z uvedeného vyplýva, že záväzný právny názor sa viaže na dve úrovne, hmotnoprávnu aj procesnú.

19. Najvyšší súd v zrušujúcom uznesení z 27. augusta 2019 sp. zn. 4Cdo/125/2019 z 27. augusta 2019 (viď body 10. až 14.) k nepripustnosti bagatelizovania závažnosti ujmy spôsobenej žalobcovi nezákonným rozhodnutím, uviedol: „V právnom štáte, ktorým Slovenská republika podľa čl. 1 ods. 1 ústavy je, nemožno akceptovať taký postup súdu, ktorý odmietne náhradu škody priznať z dôvodu neunesenia dôkazného bremena ohľadne jej výšky poškodeným, lebo potom vlastný stav dôkaznej núdze má rovnaké príčiny ako samotné nezákonné rozhodnutie.

Ako nezákonné, ale aj protiústavné treba vyhodnotiť aj rozhodnutie odvolacieho súdu v dovolaní napadnutej časti (bod 7.4.3.), ktorý konštatoval - bez doplnenia akéhokoľvek dokazovania - že žalobca netvrdil a neodôvodnil, že samotné konštatovanie nezákonného rozhodnutia je nedostatočné a že svoje psychické problémy odvodzoval od svojich subjektívnych pocitov z priebehu incidentu s príslušníkmi ŽP spreď Vianoc r. 2010 a nie od vydania uznesenia o nezákonnom vznesení obvinenia z 23. decembra 2010 (teda tiež spreď Vianoc), ale v odôvodnení už nijako nezohľadnil výsluchy ďalších osôb pred okresným súdom (manželky, bývalých kolegov), či lekárske správy, na posúdenie všetkých kritérií určujúcich rozsah spôsobenej nemajetkovej ujmy v prípade začatia trestného konania, ktoré neskončilo odsudzujúcim rozsudkom. Za nesplniteľné dôkazné bremeno (dôkaznú povinnosť) v takej situácii najvyšší súd označuje požiadavky odvolacieho súdu na preskúmanie finančného ocenenia nehmotnej ujmy žalobcu, najmä v oblasti osobných, rodinných, pracovných, sociálnych vzťahov či psychického stavu, pretože nemajetková ujma sa nepreukazuje (porov. 4Cdo/34/2018, bod 4.1.vi.).

Nemajetková ujma vzniká samotným porušením základných práv a slobôd fyzickej osoby nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom. Ide o stav mysle poškodenej osoby, ktorý sa preukazuje empaticky, pravda za predpokladu, že sa sudca bude vedieť aspoň elementárne vcítiť do pozície trestne stíhaného človeka; a to sa sudcom odvolacieho súdu v tomto konaní, žiaľ, nepodarilo, lebo aj oni postavili žalobcu do úlohy púheho objektu, kedy sa stáva iba prostriedkom v rukách štátnej moci (orgánov činných v trestnom konaní), ktorý je potom zameniteľný aj so skutočným zločincem, a tak sa musí podrobovať excesívnym úkonom orgánov činných v trestnom konaní, hoci vo výsledku bol nevinný, čiže aj uznesenie o vznesení obvinenia nemalo byť vôbec vydané. Takéto bezprávie voči ľudskej dôstojnosti musí byť v právnom štáte odškodniteľné.

Škodu teda treba chápať ako ujmu na chránenom statku, ako je majetok, osoba, alebo iný chránený záujem, pričom najvyššiu mieru ochrany požívajú ľudský život, integrita človeka, ľudská dôstojnosť a sloboda. Každé trestné stíhanie negatívne ovplyvňuje spoločenský, pracovný a osobný život stíhaného, a to bez ohľadu na jeho výsledok, teda aj je spôsobilé bez ďalšieho vyvolať vznik nemajetkovej ujmy najmä v takom prípade, ak sa preukáže, že bolo od začiatku nezákonné; ide o zodpovednosť absolútne objektívnu a za výsledok trestného konania vo veci samej, čím je založená zodpovednosť štátu za škodu obvineného spôsobenú uznesením o vznesení obvinenia.

Pri odškodňovaní nemajetkovej ujmy za nezákonné trestné stíhanie každej fyzickej osoby sudcom nesvedčí bagatelizovanie závažnosti ujmy priznávaním neprimerane nízkych, resp. žiadnych náhrad; také rozhodovanie treba považovať za obchádzanie zákona i jeho účelu a pôsobí mnohokrát veľmi cynicky, bez citu pre elementárnu spravodlivosť, alebo absencie postupu podľa pravidla, podľa ktorého „nerob druhému to, čo nechceš, aby robili tebe.“

20. Dovolací súd podotýka, že právny názor najvyššieho súdu zaujatý v predchádzajúcom zrušujúcom uznesení nebol osamotený alebo len ojedinele zastávaný jedným senátom najvyššieho súdu, prípadne nekonzistentný s názormi ďalších senátov a sudcov najvyššieho súdu.

20.1. I z rozhodnutia najvyššieho súdu z 30. augusta 2019 sp. zn. 4Cdo/34/2018 vyplýva: „Ak je deklarovaná ujma, v danom prípade spočívajúca v strate prestíže, vybraného zamestnania, ovplyvnenie rodinného života a zdravia, ako súdy samy konštatovali, štát (aj súd) nemôže bagatelizovať závažnosť ujmy nepriznaním žiadnej alebo len symbolickej náhrady; pôsobí to nielen veľmi cynicky, ale štátna moc stavia jednotlivca do úlohy púheho objektu, kedy sa stáva jednoducho zameniteľnou osobou so skutočným zločincem a je nútený „bezrestne“ sa podrobovať excesívnym úkonom orgánov činných v trestnom konaní a bezmocne ich trpieť, hoci „boj so zločinom“ nie je najvyššou hodnotou našej spoločnosti a štátu, ako to často zdôrazňujú orgány činné v trestnom konaní a súdy, a to aj v odškodňovacích konaniach, lebo tou je len ľudská dôstojnosť, ktorá predstavuje najvyššiu hodnotu stojacu v základe celého právneho poriadku. Štátna moc pochádza od občanov (čl. 2 ods. 1 ústavy) a nie naopak; jednotlivec je východiskom štátu a štát a všetky jeho orgány sú ústavou zaviazané na ochranu a šetrenie jeho práv. Štát nemá práva, štát má ciele a slúži občanom; s ľuďmi musí byť zaobchádzané ako s cieľom, nie s prostriedkom.“

21. Dovolací súd ďalej poukazuje na uznesenie ústavného súdu z 27. apríla 2023 sp. zn. III.ÚS 224/2023, podľa z ktorého: „Snaha všeobecných súdov o dôslednú konkretizáciu života sťažovateľa počas trestného stíhania a následné zvýraznenie niektorých týchto konkrétností ako pomocných argumentačných nástrojov je zbytočným únikom od objektívne vyvoditeľného a všeobecne pochopiteľného následku obmedzenia osobnej slobody a dlhoročného trestného stíhania. V konečnom dôsledku ani ústavný súd alebo ESLP pri rozhodovaní o výške primeraných zadosťučinení nezisťujú subjektívne prežívania sťažovateľov v dôsledku zásahov do ich základných práv, ale výšku primeraného zadosťučinenia určujú podľa objektívnych okolností podstaty protiprávneho zásahu bez toho, aby rozhodovanie zaťažovali rozsiahlym dokazovaním v podobe výsluchov osôb z rodinného, pracovného a spoločenského prostredia dotknutej osoby. Takéto prehnané zameranie na skutkové otázky je spôsobilé viesť len k zisteniu takého množstva konkrétností života dotknutej osoby, ktoré nie sú objektívne uchopiteľné právnym posúdením širokých a relatívne neurčitých pojmov primeranej a spravodlivej náhrady nemajetkovej ujmy.“

22. Najvyšší súd už v uznesení z 21. decembra 2011 sp. zn. 2Cdo/155/2011 vo vzťahu k viazanosti

právnym názorom dovolacieho súdu súdmi nižších inšancií konštatoval: „Pre konanie po zrušení rozhodnutia dovolacím súdom platí bezvýnimočne zásada viazanosti nižšieho súdu vysloveným právnym názorom dovolacieho súdu. Požiadavky na reflektovanie kasačného rozhodnutia v následnom rozhodnutí krajského (okresného) súdu sú totiž výrazne prísnejšie, než je tomu tak v prípade „púhej“ záväznosti precedenčnej. Zatiaľ čo v prípade tzv. precedenčnej záväznosti rozhodnutí najvyššieho súdu existuje možnosť, aby všeobecný súd rôzneho stupňa (ne)reflektoval právne závery najvyššieho súdu tým, že v dobrej viere predostrie konkurujúce úvahy a začne s judikátom zmysluplný právny dialóg, kasačná záväznosť môže (pochopiteľne len za nezmeneného skutkového stavu) byť reflektovaná len bezpodmienečným rešpektovaním rozhodnutia najvyššieho súdu. V konaní nasledujúcom po kasačnom rozhodnutí preto nie je priestor pre úvahy, či je právny názor najvyššieho súdu správny, fundovaný či úplný. Toto pravidlo neplynie z presvedčenia najvyššieho súdu o svojej vlastnej neomylnosti - na rozdiel od krajského súdu - ale z nutnosti definitívne ukončiť konkrétny spor a predísť nekonečnému súdному presúvaniu spisu medzi súdmi, čo by neúmerne predlžovalo konanie a tým porušovalo ústavné práva účastníkov na skončenie veci v primeranej dobe a na spravodlivý proces podľa čl. 46 ods. 1 a 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.“

23. I z uznesenia najvyššieho súdu z 31. marca 2016 sp. zn. 3Cdo/12/2016 publikovaného v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 76/2016 vyplýva „Postup súdu nižšej inštančie spočívajúci v nerešpektovaní záväzného právneho názoru, vysloveného v zrušujúcom uznesení súdu vyššej inštančie, a to len na základe vlastného uváženia, je neprípustným postupom, ktorý narúša princíp právnej istoty.“

23.1. Najvyšší súd v odôvodnení uznesenia sp. zn. 3Cdo/12/2016 uviedol: „ (...) Pre konanie po zrušení rozhodnutia dovolacím súdom platí bezvýnimočne zásada viazanosti a podriadenosti nižšieho súdu (odvolacieho alebo prvostupňového) právnym názorom vysloveným dovolacím súdom. Kasačná (inštančná) záväznosť môže byť reflektovaná len bezpodmienečným rešpektovaním rozhodnutia najvyššieho súdu. V konaní nasledujúcom po zrušujúcom rozhodnutí dovolacieho súdu nemá odvolací súd žiadny priestor pre úvahy, či bude alebo nebude rešpektovať právny názor najvyššieho súdu. (...)“

23.1.1. „ (...) Viazanosť súdu nižšieho stupňa právnym názorom súdu vyššieho stupňa je zároveň vykonaním ústavného princípu práva na súdnu ochranu a spravodlivý proces, ktorého je integrálnou súčasťou. Nerešpektovanie právneho názoru dovolacieho súdu vyjadreného v zrušujúcom rozhodnutí je preto porušením tak ustanovenia § 243d ods. 1 O.s.p. (aktuálne § 455 CSP - poznámka dovolacieho súdu), ako aj základného práva účastníka konania na súdnu a inú právnu ochranu. Pokiaľ je v rozpore s princípom právnej istoty, právom na spravodlivé súdne konanie a tiež právom na prejednanie veci v primeranej lehote postup súdu, ktorý nerešpektuje precedenčnú záväznosť niektorého rozhodnutia najvyššieho súdu, o to viac a na oveľa vyššom stupni závažnosti ide o zásah do tohto princípu a týchto práv v prípade nerešpektovania kasačnej (inštančnej) záväznosti rozhodnutia najvyššieho súdu.

Organizácia všeobecných súdov je vybudovaná hierarchicky, každý stupeň súdnictva plní jemu zákonom určenú úlohu. Táto organizácia musí garantovať naplnenie základného práva účastníka občianskeho súdneho konania na súdnu ochranu. Aby sa tak mohlo stať, musí byť systém všeobecných súdov systémom funkčným. Na adresu odvolacieho súdu, ktorý konal v danom prípade, je nevyhnutné uviesť, že súdy rôznych stupňov sú späté nielen určitými vnútornými organizačnými vzťahmi a ich pravidlami, ale aj požiadavkami vzájomného rešpektu a samozrejmeho vnímania autority súdu inštančne vyššieho, lebo len tým môže byť zabezpečená záruka jednoty (a funkčnosti) celého súdneho systému. Akékoľvek prejavy nerešpektovania týchto pravidiel jednotu systému ako celku narúšajú. (...)“

23.1.2. „ (...) Zmyslom ustanovenia § 243d ods. 1 O.s.p. (aktuálne § 455 CSP - poznámka dovolacieho súdu) je zabrániť tomu, aby sa odvolací súd dopustil znova po zrušení jeho skoršieho rozhodnutia rovnakých pochybení. Bez existencie povinnosti odvolacieho súdu rešpektovať právny názor dovolacieho súdu vyslovený v jeho zrušujúcom rozhodnutí by sa narušil účel dovolacieho konania. Odvolací súd pri rozhodovaní akcentoval nezávislosť sudcov. Keby sa však nezávislosť chápala tak, že sudca môže rozhodnúť hocijako, viedlo by to k svojvôli, pretože v takom prípade by sudca sám tvoril právo podľa svojich predstáv a vystupoval by ako zákonodarca. V právnom štáte to nemožno takto vysvetľovať. Tomu nasvedčuje aj samotný text čl. 144 Ústavy, v zmysle ktorého sudca musí rozhodovať v súlade so zákonom. Ak musí sudca rozhodovať v súlade so zákonom, potom je povinný rešpektovať aj zákonom stanovené hranice pre jeho rozhodovanie. Takouto zákonom stanovenou

hranicou je aj povinnosť rešpektovať zásah do obsahového rozhodovania zo strany iného súdu, ak takéto obmedzenie vyplýva zo zákona (viď II. ÚS 346/08 a II. ÚS 433/2011). Obmedzenie vyplývajúce z § 243d ods. 1 O.s.p. (aktuálne § 455 CSP - poznámka dovolacieho súdu) je úplne zreteľné. Princíp nezávislosti sudcov vyjadrený v čl. 144 ods. 1 Ústavy je len jedným z ústavných princípov, ktorý nemožno chápať absolútne a izolovane od iných ústavných princípov, predovšetkým všeobecných ústavných princípov právneho štátu ako sú zákaz svojvôle, princíp právnej istoty a princíp viazanosti orgánov verejnej moci (vrátane súdov) právom (princíp legality). Princíp viazanosti odvolacieho súdu právnym názorom dovolacieho súdu je legislatívnym premietnutím práve princípu právnej istoty a zákazu svojvôle do súdneho rozhodovania. Ak by kasačné rozhodnutie dovolacieho súdu nebolo pre odvolací súd záväzné, potom by oprávnenie dovolacieho súdu zrušiť napadnuté rozhodnutie nemalo žiadny rozumný zmysel. (...)“

24. V danom prípade z napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu nevyplýva, že by dôvodom pre nerešpektovanie záväzného právneho názoru dovolacieho súdu bola niektorá okolnosť, ktorá v zmysle právnej teórie a zaužívanej súdnej praxe dovoľuje odvolaciemu súdu výnimočne neriadiť sa kasačnou záväznosťou zrušujúceho rozhodnutia dovolacieho súdu a v ňom zaujatým právnym názorom dovolacieho súdu.

24.1. Príkladom je stabilná judikatúra najvyššieho súdu (rozsudok sp. zn. 2Cdo/104/01), podľa ktorej právny názor dovolacieho súdu vyslovený v jeho zrušujúcom rozsudku vychádza z určitého skutkového základu. Tento skutkový základ sa však môže v konaní nasledujúcim po zrušení napadnutého rozhodnutia dovolacím súdom zmeniť, napríklad po doplnení dokazovania. Výsledky nového dokazovania však môžu zmeniť skutkový stav natoľko, že bude vylúčená aplikácia právneho názoru dovolacieho súdu na tento nový skutkový stav. V takom prípade súdy nižšieho stupňa nie sú viazané právnym názorom dovolacieho súdu vysloveným v jeho zrušujúcom rozhodnutí, a teda nemusia tento právny názor rešpektovať.

25. Vzhľadom na uvedené postup odvolacieho súdu možno vnímať len ako neprípustné nereflektovanie a úmyselné obchádzanie kasačnej záväznosti rozhodnutia najvyššieho súdu, z ktorého zreteľne vyplynul právny názor.

25.1. Nemožno tiež obísť nemiernosť a neprijateľnosť celkového štýlu a spôsobu argumentácie, ktorý odvolací súd zvolil pri vysvetľovaní dôvodov nerešpektovania názoru a rozhodnutia najvyššieho súdu (viď bod. 17. rozsudku odvolacieho súdu), ktorý je prekročením primeraného judikatórneho dialógu vedeného s najvyšším súdom.

26. Dovolací súd uzatvára, že aj v dovolacom konaní proti rozsudku odvolacieho súdu z 19. mája 2021 sp. zn. 15Co/2/2021 zotrúva na svojich skorších záveroch (viď bod 19.), v plnom rozsahu na ne odkazuje s tým, že sa s nimi naďalej stotožňuje.

27. Na základe uvedeného možno uzavrieť, že v kontexte celého súdneho konania v danom prípade ide o tak závažné pochybenie odvolacieho súdu, ktoré znemožnilo žalobcovi uskutočňovať jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f) CSP, preto je dovolanie žalobcu nielen prípustné podľa § 420 písm. f) CSP, ale tiež zároveň dôvodné, lebo je v ňom opodstatnene uplatnený dovolací dôvod v zmysle § 431 ods. 1 CSP.

27.1. Rozhodovacia prax najvyššieho súdu je ustálená v tom, že ak v konaní došlo k procesnej zmätočnej vade uvedenej v § 420 CSP, dovolaním napadnuté rozhodnutie je potrebné zrušiť bez toho, aby sa dovolací súd zaoberal ďalšími námietkami dovolateľa a správnosťou právnych záverov, na ktorých spočíva zrušované rozhodnutie odvolacieho súdu. Totiž v prípade dôvodne namietanej vady zmätočnosti ide o procesnú nesprávnosť zásadného charakteru, pri ktorej je predčasné podrobiť napadnuté rozhodnutie meritórnemu dovolaciemu prieskumu (pozri rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/166/2017, 2Cdo/88/2017, 3Cdo/146/2018, 4Cdo/191/2018, 5Cdo/29/2016, 8Cdo/70/2017).

28. Vzhľadom na uvedené najvyšší súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil (§ 449 ods. 1 CSP) a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

29. Dovolací súd opätovne pripomína, že ak bolo rozhodnutie odvolacieho súdu zrušené a vec mu bola vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, odvolací súd je viazaný právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). V novom rozhodnutí odvolací súd rozhodne aj o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 453 ods. 1, 3 CSP).

30. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok.